

УДК 357.633:65.011.3

Войтенко О. А., Подолянчук О. А.

Вінницький національний аграрний університет

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ТА ЙОГО РОЗВИТОК

У статті розкрито роль внутрішнього аудиту в питанні управління ризиками та роль внутрішніх аудиторів на підприємстві, де відсутня система управління ризиками. Досліджено питання щодо підвищення ефективності проведення внутрішнього аудиту та якостей, якими має володіти внутрішній аудитор.

In article the role of internal audit in the question of management risks and role of inner public accountants are exposed on an enterprise, where absent control system by risks is. A question is investigational in relation to the increase of efficiency of realization of internal audit and internalss which an internal public accountant must own.

Ключові слова: внутрішній аудит, система управління ризиками, ефективність проведення внутрішнього аудиту, якісні характеристики внутрішнього аудитора.

Keywords: internal audit, control system by risks, efficiency of realization of internal audit, quality of internal public accountant.

Розвиток ринкових відносин в Україні зумовив зміни у плануванні, обліку та контролі виробничо-господарської діяльності підприємств різних напрямків діяльності та форм власності.

Одним із видів контролю за здійсненням фінансово-господарської діяльності підприємствами є незалежний аудит, який юридично почав розвиватися з прийняттям Закону України «Про аудиторську діяльність» у 1993 р.[1] Проблемним питанням розвитку аудиту в Україні займалися такі вчені як: Бутинець Ф.О., Загородній А.Г., Рудницький В.С., Кулаковська Л.П., Петрик О.В., Редько О.С., Савченко В.Я. та інші. Проте, внутрішньому аудиту порівняно із зовнішнім, який розвивається досить стрімко, приділяється зовсім недостатньо уваги.

Аудит, згідно із Законом України «Про аудиторську діяльність», - це перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України,

положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил згідно з вимогами користувачів [1].

За суб'єктами здійснення аудиту може бути зовнішнім та внутрішнім.

Зовнішній аудит є елементом інфраструктури ринку, за допомогою якого поєднуються інтереси зацікавлених користувачів інформації та її елементи, підвищується довіра до підприємства та прозорість ділових стосунків.

Внутрішній аудит - це діяльність з надання незалежних і об'єктивних гарантій і консультацій, спрямованих на вдосконалення діяльності підприємства. Внутрішній аудит дає змогу підприємству досягти поставлених цілей, використовуючи систематизований і послідовний підхід до оцінки й підвищення ефективності процесів управління ризиками, контролю й корпоративного управління [5, с.46]

Невирішеним питанням на сьогодні є оцінка ефективності існуючих систем управління ризиками підприємства, або оцінка необхідності їх створення.

Як зазначає Каменська Т. управління ризиками - це процес, у ході якого відбуваються виявлення, оцінка, управління та контроль потенційних подій або ситуацій, спрямований на одержання підприємством розумних гарантій відносно досягнення поставлених ним цілей [2, с. 41].

Виконання заходів з управління ризиками не є обов'язком працівника служби внутрішнього аудиту. Управління ризиками є одним з основних обов'язків менеджменту підприємства.

Керівництво підприємства планує, організовує та скеровує виконання дій, достатніх для забезпечення розумних гарантій виконання поставлених цілей та завдань. Керівництво зобов'язано періодично перевіряти адекватність цілей і завдань підприємства та модифікувати внутрішні процеси таким чином, щоб вони відображували зміни у внутрішніх і зовнішніх умовах ведення бізнесу.

Про адекватність процесів управління ризиками, контролю та корпоративного управління говорять у тих випадках, коли мета та завдання підприємства є ефективними (завдання виконуються належним чином та у заплановані терміни) і економічними (цілі

досягаються з використанням мінімальної кількості ресурсів) методами [4, с. 93].

На різних підприємствах можуть існувати різні схеми управління ризиками, засновані на специфічності цілей бізнесу, корпоративної культури, управлінського стилю.

Процеси управління ризиками можуть бути:

- формалізованими або неформалізованими;
- кількісними (які ґрунтуються на розрахунку) або якісними (які ґрунтуються на суб'єктивній думці);
- вбудованими у бізнес-процеси підрозділів або централізованими на корпоративному рівні [2, с. 40]

Відповідно до Міжнародного стандарту внутрішнього аудиту 2120.33, допомагаючи керівництву у встановленні або в поліпшенні процесів управління ризиками, внутрішні аудитори зобов'язані утримуватися від прийняття будь-якої управлінської відповідальності, уникати особистої участі в управлінні ризиками [3, с. 51].

Внутрішні аудитори мають надавати допомогу щодо управління ризиками як менеджменту, так і комітету з аудиту, здійснюючи перевірку та оцінку дієвості відповідних процесів, а також готуючи звіти та рекомендації щодо шляхів підвищення результативності систем управління ризиками та контролю.

Функціями внутрішніх аудиторів є:

- 1) виявлення ризиків в ході виконання аудиторських завдань;
- 2) проведення об'єктивного моніторингу ризиків;
- 3) фахова оцінка ризиків;
- 4) надання рекомендацій, які дають змогу ефективно контролювати ризики;
- 5) забезпечення безперервного функціонування процесів управління ризиками та їх ефективності;
- 6) сприяння менеджменту в розробці та впровадженні системи управління ризиками, а саме: ініціювання створення системи управління ризиками, навчання керівництва концептуальним засадам управління ризиками підприємства, участь у навчальних семінарах з виявлення ризиків [2, с. 42].

Існує низка завдань, за рішення яких внутрішній аудит не повинен бути відповідальним. До подібних завдань, наприклад, відносять:

- > побудову системи управління ризиками;
- > визначення ризик-апетитів підприємства (що саме є прийнятним для підприємства в цілому з погляду допущення ризиків);
- > розробка стратегій, прийняття рішень у сфері управління ризиками [4, с. 96].

Якщо процес управління ризиками на підприємстві не відпрацьований, внутрішньому аудиторіві варто звернутися з рекомендаціями та вказівками до вищого керівництва підприємства або колегіального керівного органу. Керівні органи мають дати відповідь з приводу ролі служби внутрішнього аудиту в управлінні ризиками в наявних умовах [2, с. 43].

Ми підтримуємо думку тих авторів, які вважають, що у положенні про службу внутрішнього аудиту та положенні про комітет з аудиту слід зафіксувати роль кожної з цих структур щодо управління ризиками на підприємстві. Зазвичай вважається прийнятним, коли внутрішні аудитори грають активну упереджувальну роль у розвитку системи управління ризиками. Однак у таких випадках слід дотримуватися обережності, оскільки занадто активна участь служби внутрішнього аудиту у формуванні системи управління ризиками може призвести до порушення принципу незалежності СВА при виконанні майбутніх завдань з оцінки ризиків.

Таким чином, внутрішній аудит є інформаційною базою для управлінського персоналу підприємства, на основі якої можна зробити висновки про ефективність тих чи інших рішень або систем. А як же визначити ефективність самого внутрішнього аудиту? [3, с.51]

Внутрішній аудит є діяльністю з надання незалежних та об'єктивних гарантій і консультацій керівництву, направлених на удосконалення діяльності підприємства. Якісно такі послуги можуть надати лише висококваліфіковані спеціалісти (внутрішні аудитори). До внутрішніх аудиторів висувається ряд вимог, серед яких:

- чесність - вона є фундаментом на якому ґрунтується довіра до рекомендацій аудитора:

- об'єктивність. Внутрішні аудитори мають дати зважену оцінку усіх фактів, що відносяться до об'єкту перевірки і в своїх судженнях не повинні піддаватися власним інтересам чи інтересам інших осіб;

- конфіденційність. Внутрішні аудитори мають поважно відноситися до права власності на Інформацію, яку вони отримують у процесі своєї діяльності і не розголошувати інформацію без відповідних на те повноважень, за винятком випадків, коли розкриття такої інформації визначено юридичними та професійними обов'язками.

- професійна компетентність. Внутрішні аудитори мають застосовувати знання, навички та досвід, які необхідні для надання послуг внутрішнього аудиту. Причому аудитори мають постійно піклуватися про підвищення свого професійного рівня [3, с. 50].

Отже, враховуючи економічну ситуацію, що склалася в країні, можна сказати, що для внутрішнього аудиту на сьогоднішній день склалися сприятливі умови, щоб продемонструвати свої широкі можливості та довести свою необхідність як для керівництва, так і для управлінського персоналу. Завдяки внутрішньому аудиту у власників та менеджерів може з'явитися вагомий інструмент підвищення ефективності управління підприємствами, хоча структурна побудова такого важеля ще потребує подальшого дослідження. Наявність внутрішнього аудиту в компанії значно підвищує ефективність її діяльності в цілому і викликає довіру до підприємства як з боку зовнішніх аудиторів, так і з боку інвесторів.

Як зазначає Каменська Т., сучасний стан системи управління ризиками на рівні окремих підприємств, можна відмітити, що він не є достатнім. Розвиток економіки України в умовах сучасної світової фінансово-економічної кризи та необхідність забезпечення конкурентних позицій на світовому ринку потребують застосування нового підходу до управління підприємством та поширення систем управління ризиками. Основну допомогу вищому керівництву в цих питаннях повинна надати служба внутрішнього аудиту шляхом розробки рекомендацій зі створення системи управління ризиками. Подальша поточна робота внутрішнього аудитора включатиме оцінку ефективності такої системи та надання рекомендацій щодо її поліпшення [3, с. 53].

Тому, розвиток внутрішнього аудиту є актуальним питанням, що потребує суттєвих досліджень в контексті його організації, методики здійснення та нормативного регулювання, що в свою чергу забезпечить ефективне управління ризиками підприємства.

Список літератури:

1. Закон України «Про аудиторську діяльність»: прийнятий від 22 квітня 1993 р. / Верховна Рада України.

2. Каменська Т. Основні напрями діяльності внутрішнього аудиту в системі управління / Т Каменська // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010 - №7 – с. 40-43.

3. Каменська Т. Внутрішній аудит системи управління ризиками / Т Каменська // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010 – №8 – с. 49-53.

4. Потопальська Г.Г. Зовнішній та внутрішній аудит в Україні / Г. Г. Потопальська // Український соціум. – 2009. – № 1(6) – С. 93-100.

5. Рудницький В.С. Внутрішній аудит: методологія, організація / Рудницький В. С. // Монографія. – Тернопіль; "Економічна думка", 2009. – 104 с.